Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
PEDRO CRUZ VILLALÓN
prezentate la 23 aprilie 2015 [1]

Cauza C-110/14

Horațiu Ovidiu Costea
împotriva
SC Volksbank România SA

[cerere de decizie preliminară formulată de Judecătoria Oradea (România)]

„Protecția consumatorilor — Noțiunea de consumator în sensul articolului 2 litera (b) din Directiva 93/13/CEE — Contract de credit încheiat de o persoană fizică ce exercită profesia de avocat — Credit garantat cu un imobil proprietate a cabinetului de avocat al împrumutatului — Efectele cunoștințelor și ale profesiei asupra calității de consumator — Stabilirea scopului creditului — Contracte cu dublu scop în sensul considerentului (17) al Directivei 2011/83/UE — Efectele contractului accesoriu asupra contractului principal”

1. Prezenta întrebare preliminară, formulată de Judecătoria Oradea (România), oferă Curții oportunitatea de a se pronunța cu privire la noțiunea de consumator în sensul articolului 2 litera (b) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (denumită în continuare „directiva”) [2], conform căruia „consumator” înseamnă orice persoană fizică ce, în cadrul contractelor reglementate de prezenta directivă, acționează în scopuri care se află în afara activității sale profesionale.

2. Deși noțiunea de consumator a făcut obiectul interpretării jurisprudențiale în diverse domenii ale dreptului Uniunii, până în prezent aceasta nu a fost dezvoltată complet în jurisprudență în ceea ce privește domeniul specific al directivei [3], a cărei interpretare se solicită în prezenta cauză. Concret, particularitatea acestei cauze rezidă în contestarea calității de consumator a unui profesionist al dreptului, în raport cu încheierea unui contract de credit garantat cu un bun imobil proprietate a cabinetului individual de avocat. Astfel, se ridică, pe de o parte, problema efectelor aptitudinilor și ale cunoștințelor particulare ale unei persoane asupra calității sale de consumator, iar pe de altă parte, a influenței rolului pe care îl are respectiva persoană în cadrul unui contract accesoriu de garanție asupra calității sale de consumator într-un contract principal de credit.

1 — Limba originală: spaniola.

2 — JO L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273.

3 — Curtea a interpretat această noțiune în raport cu directiva respectivă în Hotărârea Cape și Idealservice MN RE (C-541/99 și C-542/99, EU:C:2001:625).

I – **Cadrul normativ**

A – *Dreptul Uniunii*

3. Al cincilea, al zecelea și al șaisprezecelea considerent ale directivei au următorul cuprins:

„întrucât, în general, consumatorii nu cunosc normele de drept care, în alte state membre, reglementează contractele pentru vânzarea de bunuri sau de servicii; întrucât această necunoaștere îi poate descuraja să încheie tranzacții directe pentru achiziționarea de bunuri sau de servicii în alt stat membru;

[…]

întrucât se poate obține o protecție mai eficace a consumatorului prin adoptarea unor norme de drept uniforme în ceea ce privește clauzele abuzive; întrucât aceste norme ar trebui să se aplice tuturor contractelor încheiate între vânzători sau furnizori și consumatori; întrucât, prin urmare, trebuie excluse din domeniul de aplicare al prezentei directive, *inter alia*, contractele de muncă, contractele privind drepturile de succesiune, contractele privind drepturi care intră sub incidența Codului familiei și contractele privind înființarea sau organizarea companiilor sau acordurile de parteneriat;

[…]

întrucât, în conformitate cu criteriile generale selectate, aprecierea caracterului abuziv al clauzelor, în special în cadrul activităților publice de vânzare sau furnizare, prin care se asigură servicii colective care iau în considerare solidaritatea dintre utilizatori, trebuie completată cu mijloace pentru efectuarea unei aprecieri globale a diferitelor interese implicate; întrucât aceasta constituie o cerință de bună-credință; întrucât, la aprecierea bunei-credințe, trebuie acordată o atenție deosebită forței pozițiilor de negociere ale părților, faptului de a ști dacă consumatorul a fost încurajat să-și dea acordul pentru clauza în cauză și dacă bunurile sau serviciile au fost vândute sau furnizate la cererea expresă a consumatorului; întrucât condiția de bună-credință poate fi îndeplinită de vânzător sau furnizor atunci când acesta acționează în mod corect și echitabil față de cealaltă parte de ale cărei interese legitime trebuie să țină seama”.

4. Conform articolului 1 alineatul (1), scopul directivei este de „apropiere a actelor cu putere de lege și a actelor administrative ale statelor membre privind clauzele abuzive în contractele încheiate între un vânzător sau un furnizor și un consumator”.

5. Articolul 2 din directivă conține definiția noțiunilor de consumator și de vânzător sau furnizor. Conform acestei prevederi, „[în] sensul prezentei directive:

[…]

(b) «consumator» înseamnă orice persoană fizică ce, în cadrul contractelor reglementate de prezenta directivă, acționează în scopuri care se află în afara activității sale profesionale;

(c) «vânzător sau furnizor» înseamnă orice persoană fizică sau juridică care, în cadrul contractelor reglementate de prezenta directivă, acționează în scopuri legate de activitatea sa profesională, publică sau privată”.

B – *Dreptul românesc*

6. Articolul 2 din Legea nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între comercianți și consumatori, în versiunea în vigoare la data încheierii contractului de credit care face obiectul procedurii principale, are următorul cuprins:

„(1) Prin *consumator* se înțelege orice persoană fizică sau grup de persoane fizice constituite în asociații, care, în temeiul unui contract care intră sub incidența prezentei legi, acționează în scopuri din afara activității sale comerciale, industriale sau de producție, artizanale ori liberale.

(2) Prin *comerciant* se înțelege orice persoană fizică sau juridică autorizată, care, în temeiul unui contract care intră sub incidența prezentei legi, acționează în cadrul activității sale comerciale, industriale sau de producție, artizanale ori liberale, precum și orice persoană care acționează în același scop în numele sau pe seama acesteia.”

II – **Litigiul principal și întrebarea preliminară**

7. Prezenta cerere de decizie preliminară este formulată în cadrul unei litigiu civil desfășurat între domnul Costea, în calitate de reclamant, și SC Volksbank România SA (denumită în continuare „Volksbank”), în calitate de pârâtă, care are ca obiect o acțiune în constatare formulată în fața Judecătoriei Oradea (România), instanță civilă de prim grad.

8. Reclamantul, domnul Costea, este un avocat care își exercită profesia în domeniul dreptului comercial. În anul 2008, domnul Costea a încheiat un contract de credit cu Volksbank (denumit în continuare „contractul în litigiu”). După cum reiese din decizia de trimitere, contractul respectiv a fost de asemenea semnat de Cabinetul Individual de Avocat „Costea Ovidiu”, în calitate de garant ipotecar. Concret, la aceeași dată la care a fost încheiat contractul de credit, s-a încheiat și un contract prin care Cabinetul Individual de Avocat „Costea Ovidiu”, în calitate de proprietar al imobilului, s-a angajat să garanteze în favoarea Volksbank rambursarea creditului menționat anterior (denumit în continuare „contractul de garanție”). În acest scop, Cabinetul „Costea Ovidiu” a fost reprezentat de domnul Costea, tocmai acesta fiind faptul care a permis instituției bancare pârâte să ia cunoștință de profesia împrumutatului.

9. La 24 mai 2013, domnul Costea a formulat împotriva Volksbank cererea care face obiectul litigiului principal, solicitând constatarea caracterului abuziv al clauzei referitoare la comisionul de risc, prevăzută la punctul 5 litera a) din contractul de credit [4], precum și restituirea sumelor percepute cu acest titlu de către bancă. Domnul Costea își întemeiază susținerile pe calitatea sa de consumator, invocând dispozițiile Legii nr. 193/2000, prin care a fost transpusă în dreptul român directiva.

4 — Din documentele depuse la dosar reiese că este vorba despre o clauză inclusă în secțiunea „condiții speciale” a contractului, intitulată „comision de risc”, care este de 0,22 % din soldul creditului și trebuie plătit lunar pe întreaga durată a contractului.

Concret, potrivit domnului Costea, clauza privind comisionul de risc nu a fost negociată, fiind impusă unilateral de către bancă. De aici reclamantul deduce că respectiva clauză este abuzivă, considerând în plus că acest risc a fost eliminat prin constituirea garanției ipotecare accesorie creditului. Nici conținutul clauzei și nici eventualul său caracter abuziv nu sunt analizate în decizia de trimitere [5].

10. Apreciind că, în vederea soluționării litigiului principal, este necesară interpretarea articolului 2 litera (b) din directivă, Judecătoria Oradea a adresat Curții de Justiție următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 2 litera (b) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii, în privința definirii noțiunii de «consumator», trebuie interpretat în sensul că include sau dimpotrivă în sensul că exclude din această definiție o persoană fizică ce are profesia de avocat și încheie cu o bancă un contract de credit, fără a specifica scopul creditului, în cadrul aceluiași contract specificându-se calitatea de garant ipotecar a cabinetului avocațial al respectivei persoane fizice?”

11. În cadrul procedurii desfășurate în fața Curții, au formulat observații scrise SC Volksbank România, guvernul român, guvernul italian, guvernul olandez și Comisia Europeană. În cursul ședinței desfășurate la 28 ianuarie 2015, părțile au fost invitate să își concentreze pledoariile pe efectele contractului accesoriu de garanție asupra calității de consumator și pe utilitatea, în prezenta cauză, a indicațiilor referitoare la contractele cu dublu scop, prevăzute în considerentul (17) al Directivei 2011/83/UE [6]. Au prezentat observații orale domnul Costea, guvernul român, precum și Comisia Europeană.

III – **Observații preliminare**

12. Cu titlu preliminar, este necesar să subliniem că, în timp ce în decizia de trimitere a instanței naționale se arată că în cuprinsul contractului nu se face nicio referire la scopul creditului, în observațiile scrise, atât guvernul român, cât și Comisia au atras atenția asupra faptului că în contractul în litigiu este inserată o clauză menită să determine obiectul respectivului contract și conform căreia creditul a fost acordat pentru „acoperirea cheltuielilor personale curente”. Această circumstanță nu este contestată de Volksbank și a fost confirmată în cadrul ședinței de către domnul Costea.

13. În acest sens și în pofida faptului că instanța națională formulează întrebarea referindu-se la o situație în care nu este specificat scopul creditului, considerăm că neconcordanța dintre decizia de trimitere preliminară și observațiile prezentate în fața Curții nu poate constitui un obstacol pentru oferirea de către această instanță a unui răspuns util la întrebarea preliminară adresată.

5 — Practica includerii în contractele de credit de către Volksbank a comisionului de risc a condus la diverse cauze în fața Curții. În Hotărârea SC Volksbank România (C-602/10, EU:C:2012:443), Curtea a reținut că Directiva 2008/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2008 privind contractele de credit pentru consumatori și de abrogare a Directivei 87/102/CEE a Consiliului (JO L 133, p. 66) trebuie interpretată în sensul că nu se opune ca o măsură națională (în acel caz, Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 50/2010, *Monitorul oficial al României*, Partea I, nr. 389, din 11 iunie 2010) menită să transpună această directivă să includă în domeniul său de aplicare material contracte de credit care au ca obiect acordarea unui credit garantat cu un bun imobil, în pofida faptului că astfel de contracte sunt excluse expres din domeniul de aplicare material al directivei menționate. Instanțele române au formulat întrebări preliminare în alte cinci cauze care au fost însă închise ca urmare a renunțării la cererea de decizie preliminară [Ordonanțele pronunțate în cauzele SC Volksbank România (C-47/11, EU:C:2012:572), SC Volksbank România (C-571/11, EU:C:2012:726), SC Volksbank România (C-108/12, EU:C:2013:658), SC Volksbank România (C-123/12, EU:C:2013:460) și SC Volksbank România (C-236/12, EU:C:2014:241)]. În Hotărârea Matei (C-143/13, EU:C:2015:127), Curtea a avut oportunitatea să interpreteze articolul 4 alineatul (2) din Directiva 93/13 în raport cu anumite clauze incluse în contracte de credit încheiate între un vânzător sau furnizor și consumatori care prevăd un „comision de risc”.

6 — Directiva 2011/83/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 octombrie 2011 privind drepturile consumatorilor, de modificare a Directivei 93/13/CEE a Consiliului și a Directivei 1999/44/CE a Parlamentului European și a Consiliului și de abrogare a Directivei 85/577/CEE a Consiliului și a Directivei 97/7/CE a Parlamentului European și a Consiliului (JO L 304, p. 64).

14. Astfel, potrivit unei jurisprudențe constante, întrebările referitoare la interpretarea dreptului Uniunii, adresate de instanța națională în cadrul normativ și factual pe care îl definește sub propria răspundere și a cărui exactitate Curtea nu are competența să o verifice, beneficiază de o prezumție de pertinență. Refuzul Curții de a se pronunța asupra unei cereri formulate de o instanță națională este posibil numai dacă este evident că interpretarea solicitată a dreptului Uniunii nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal, atunci când problema este de natură ipotetică ori Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util la întrebările care i-au fost adresate [7].

15. Pe de altă parte, în ceea ce privește în special pretinsele lacune și erori de fapt conținute în decizia de trimitere, conform jurisprudenței constante, nu este de competența Curții, ci a instanței naționale să stabilească faptele care au stat la baza litigiului și să desprindă din acestea consecințele pentru decizia pe care trebuie să o dea [8].

16. În prezenta cauză, întrebarea preliminară este adresată în cadrul unui litigiu specific, a cărui soluționare depinde de interpretarea noțiunii de consumator, prevăzută de directivă. De asemenea, decizia de trimitere conține suficiente elemente pentru a permite Curții să ofere un răspuns util instanței naționale.

IV – **Analiză**

17. În ceea ce privește diversele elemente relevante pentru oferirea unui răspuns util la întrebarea preliminară adresată de instanța de trimitere, asupra cărora s-au concentrat și observațiile intervenienților, analiza noastră va include examinarea noțiunii de consumator din directivă, precum și efectele altor elemente asupra acestei noțiuni, cum ar fi referirea făcută în cuprinsul Directivei 2011/83 la contractele cu dublu scop și raportul dintre contractul principal (contractul de credit) și contractul de garanție.

A – *Noțiunea de consumator din Directiva 93/13*

18. Noțiunea de consumator apare în mod transversal în mai multe domenii ale dreptului Uniunii, în afara instrumentelor specifice pentru apropierea legislațiilor care vizează protecția consumatorilor, cum ar fi domeniul dreptului concurenței [9], cooperarea judiciară civilă [10], politica comună în domeniul agriculturii și al pescuitului [11], precum și alte domenii în care există măsuri de apropiere a legislațiilor [12]. În acest sens, nici multiplele instrumente de drept derivat destinate protecției

7 — A se vedea printre multe altele Hotărârea Melki și Abdeli (C-188/10 și C-189/10, EU:C:2010:363, punctul 27 și jurisprudența citată).

8 — A se vedea cu titlu de exemplu Hotărârile Traum (C-492/13, EU:C:2014:2267, punctul 19) și PreussenElektra (C-379/98, EU:C:2001:160, punctul 40).

9 — Articolul 102 litera (b) TFUE și articolul 107 alineatul (2) litera (a) TFUE.

10 — Convenția de la Bruxelles privind competența judiciară și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 1972, L 299, p. 32, Ediție specială, 19/vol. 10, p. 3, versiunea consolidată în JO 1998, C 27, p. 1), articolul 13, și Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO L 12, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 74), articolul 15.

11 — Articolul 39 alineatul (1) litera (c) TFUE și articolul 40 alineatul (2) TFUE.

12 — A se vedea de exemplu Directiva 2000/31/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 8 iunie 2000 privind anumite aspecte juridice ale serviciilor societății informaționale, în special ale comerțului electronic, pe piața internă (Directiva privind comerțul electronic) (JO L 178, p. 1, Ediție specială, 13/vol. 29, p. 257).

consumatorilor nu oferă o concepție univocă a noțiunii de consumator [13]. Prin urmare, este vorba despre o noțiune întâlnită în numeroase domenii ale activității de reglementare a Uniunii, însă ale cărei contururi specifice nu sunt trasate în dreptul primar [14] și al cărei potențial precum categorie de identificare a anumitor subiecte nu este monolitic, ci variază în funcție de fiecare dintre instrumentele de drept derivat relevante. Astfel, noțiunea de consumator nu face obiectul unei configurații uniforme în toate instrumentele care fac parte din domenii juridice distincte și care au scopuri diferite: este vorba despre o noțiune operațională și dinamică, care este definită prin raportare la conținutul actului legislativ în cauză [15].

19. În prezenta cauză, Curtea este chemată să interpreteze noțiunea de consumator în contextul Directivei 93/13. În vederea îndeplinirii acestei sarcini, este evident că punctul de plecare trebuie să fie articolul 2 litera (b) din directivă, care conține definiția consumatorului.

20. Din această dispoziție reiese importanța domeniului în care își desfășoară activitatea individul, atât pentru definirea consumatorului, cât și a vânzătorului sau furnizorului. Astfel, conform articolului 2 litera (b) din directivă, consumator înseamnă „orice persoană fizică ce, în cadrul contractelor reglementate de prezenta directivă, *acționează* în scopuri care se află în afara activității sale profesionale”, în timp ce, conform articolului 2 litera (c), vânzător sau furnizor înseamnă „orice persoană fizică sau juridică care, în cadrul contractelor reglementate de prezenta directivă, *acționează* în scopuri legate de activitatea sa profesională […]”.

21. În această privință, conform jurisprudenței Curții, opoziția dintre noțiunile de vânzător sau furnizor și de consumator nu operează în condiții absolut simetrice (nu toate persoanele care nu pot fi calificate drept vânzători sau furnizori sunt consumatori), având în vedere că, în particular, persoanele juridice nu pot fi considerate consumatori în sensul articolului 2 din directivă [16]. În prezenta cauză, nu există nicio îndoială că domnul Costea a încheiat contractul de credit în calitatea sa de persoană fizică, iar nu ca reprezentant al cabinetului său.

22. Îndoiala asupra calității de consumator a domnului Costea, care se află la originea întrebării preliminare, provine din faptul că domnul Costea are profesia de avocat. Toți intervenienții care au prezentat observații scrise și orale, cu excepția Volksbank, apreciază că profesia exercitată de o persoană fizică nu are efecte asupra aprecierii calității de consumator a unei persoane, în sensul articolului 2 litera (b) din directivă. În schimb, Volksbank arată că, pentru a putea aprecia dacă o persoană are calitatea de consumator, pe lângă aprecierea existenței unui criteriu obiectiv – care rezultă din articolul 2 litera (b) din directivă –, ar trebui să se aibă în vedere și un criteriu subiectiv referitor la spiritul directivei de protecție a consumatorului, în calitate de parte vulnerabilă, care, în general, nu cunoaște dispozițiile legale. Astfel, în opinia Volksbank, prezumția conform căreia consumatorul se află în situație de inegalitate poate fi contestată dacă se arată că acesta dispune de experiența și de informațiile necesare pentru a se proteja singur.

13 — Cu toate acestea, noțiunea de consumator era definită într-un mod asemănător, nu identic, în anumite instrumente, cum ar fi Directiva 85/577/CEE a Consiliului din 20 decembrie 1985 privind protecția consumatorilor în cazul contractelor negociate în afara spațiilor comerciale (JO L 372, p. 31, Ediție specială, 15/vol. 1, p. 188) și Directiva 97/7/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai.1997 privind protecția consumatorilor cu privire la contractele la distanță (JO L 144, p. 19, Ediție specială, 15/vol. 4, p. 160) – abrogate prin Directiva 2011/83 –, precum și în Directiva 90/314/CEE a Consiliului din 13 iunie 1990 privind pachetele de servicii pentru călătorii, vacanțe și circuite (JO L 158, p. 59, Ediție specială, 13/vol. 9, p. 248) și în Directiva 2005/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 mai 2005 privind practicile comerciale neloiale ale întreprinderilor de pe piața internă față de consumatori (JO L 149, p. 22, Ediție specială, 15/vol. 14, p. 260). Aceasta din urmă folosește drept referință noțiunea „consumator mediu” care, potrivit interpretării Curții, „este suficient de bine informat și de atent, ținând seama de factori sociali, culturali și lingvistici […]” [considerentul (18)]. În vederea unei comparații a noțiunii „consumator” în diversele instrumente, a se vedea M. Ebers, «The notion of “consumer”», în *Consumer Law Compendium*, www.eu-consumer-law.org.

14 — Cu privire la diversele funcții ale noțiunii de consumator și la înțelesul amplu pe care trebuie să îl aibă noțiunea respectivă, conform funcției sale din anumite articole din tratat, a se vedea K. Mortelmans și S. Watson, „The Notion of Consumer in Community Law: A Lottery?”, în J. Lonbay (ed.), *Enhancing the Legal Position of the European Consumer*, BIICL, 1996, p. 36-57.

15 — M. Tenreiro, „Un code de la consommation ou un code autour du consommateur? Quelques réflexions critiques sur la codification et la notion du consommateur”, în L. Krämer, H.-W. Micklitz și K. Tonner (editori), *Law and diffuse Interests in the European Legal Order. Liber amicorum Norbert Reich*, p. 349.

16 — Hotărârea Cape și Idealservice MN RE (C-541/99 și C-542/99, EU:C:2001:625, punctul 16).

23. Având în vedere modul de redactare a definiției prevăzute la articolul 2 litera (b) din directivă, interpretat sistematic cu celelalte dispoziții ale acesteia și în lumina interpretării jurisprudențiale a noțiunii de consumator în alte instrumente de drept al Uniunii, apreciem că argumentația Volksbank nu poate fi primită.

24. Astfel, factorul-cheie al noțiunii de consumator, astfel cum este definită în această dispoziție, se referă la un element care poate fi determinat în mod clar: calitatea contractantului în cadrul actului juridic în cauză. În acest sens, astfel cum s-a evidențiat în Hotărârea Asbeek Brusse și de Man Barabito, trebuie să se aibă în vedere faptul că directiva „definește contractele cărora li se aplică prin referire la calitatea contractanților, după cum aceștia acționează sau nu acționează în scopuri legate de activitatea lor profesională” [17].

25. Sublinierea domeniului de activitate în care se înscrie operațiunea în cauză drept factor determinant al calității de consumator este, în plus, confirmată de Curte în raport cu alte instrumente privind protecția consumatorilor care conțin definiții ale noțiunii de consumator asemănătoare cu cea prevăzută la articolul 2 litera (b) din directivă. Astfel, în Hotărârea Di Pinto [18], cu ocazia interpretării noțiunii de consumator în contextul Directivei 85/577/CEE [19], Curtea a subliniat că criteriul de aplicare a protecției se întemeia chiar pe legătura dintre tranzacțiile care au făcut obiectul vizitelor la domiciliul comercianților – care aveau ca scop încurajarea încheierii unui contract de publicitate cu privire la vânzarea fondurilor de comerț – și activitatea profesională a comerciantului, astfel încât acesta din urmă putea pretinde aplicarea directivei doar în cazul în care tranzacția care s-a aflat la baza vizitei depășea sfera activității sale profesionale [20].

26. Astfel, modul de redactare a directivei și jurisprudența care interpretează atât acest instrument, cât și Directiva 85/577 par să opteze pentru o noțiune obiectivă și totodată funcțională a consumatorului: prin urmare, nu este vorba despre o anumită persoană, de o categorie consubstanțială și imuabilă [21], ci, dimpotrivă, despre o calitate care poate fi apreciată în funcție de poziția unei persoane în raport cu actul juridic sau cu operațiunea particulară, din multitudinea pe care le poate desfășura în viața cotidiană. După cum a reținut avocatul general Mischo în Hotărârea Di Pinto cu privire la semnificația noțiunii de consumator din domeniul de aplicare al articolului 2 din Directiva 85/577/CEE, persoanele menționate în această dispoziție „nu se definesc *in abstracto*, ci după cum acționează *in concreto*”, astfel încât aceeași persoană aflată în situații diferite poate avea uneori calitatea de consumator, iar alteori pe cea de vânzător sau furnizor [22].

27. Această concepție despre consumator drept parte a unui anumit act juridic, care reunește în același timp și după caz atât elemente obiective, cât și funcționale, este confirmată și în domeniul Convenției de la Bruxelles, în care noțiunea de consumator a fost de asemenea supusă interpretării Curții, deși, astfel cum vom arăta în continuare, această analogie trebuie nuanțată la interpretarea directivei, ținând seama de scopurile diferite ale celor două norme. Astfel, în Hotărârea Benincasa [23], Curtea a

17 — C-488/11, EU:C:2013:341, punctul 30.

18 — C-361/89, EU:C:1991:118.

19 — Directivă abrogată prin Directiva 2011/83/UE, care, la articolul 2, definea „consumatorul” drept „orice persoană fizică, care, în tranzacțiile reglementate de prezenta directivă, acționează în scopuri care pot fi considerate în afara activității sale profesionale”.

20 — Hotărârea Di Pinto (C-361/89, EU:C:1991:118, punctul 15).

21 — Potrivit avocatului general Jacobs, „[n]u există un statut personal de consumator sau de nonconsumator: importantă este calitatea în care a acționat cumpărătorul la momentul încheierii contractului în cauză”. Concluziile prezentate în cauza Gruber (C-464/01, EU:C:2004:529, punctul 34).

22 — Concluziile avocatului general Mischo prezentate în cauza Di Pinto (C-361/89, EU:C:1990:462), punctul 19. În această cauză, avocatul general a propus să li se ofere calitatea de consumatori comercianților care au primit vizite în scopul vânzării afacerii proprii. Curtea nu a urmat această orientare.

23 — C-269/95, EU:C:1997:337.

statuat că, pentru a stabili dacă o persoană acționează în calitate de consumator, „trebuie să se aibă în vedere poziția sa într-un anumit contract, în raport cu natura și finalitatea acestuia, iar nu situația sa subiectivă. […] Una și aceeași persoană poate fi considerată consumator în cadrul anumitor operațiuni și operator economic în cadrul altor operațiuni” [24].

28. În definitiv, este vorba despre o noțiune *obiectivă și funcțională*, a cărei manifestare depinde de un *singur criteriu*: încadrarea actului juridic specific în domeniul activităților aflate în afara activității profesionale. Astfel, după cum a arătat guvernul român, directiva nu stabilește niciun criteriu suplimentar pentru determinarea calității de consumator. În plus, este vorba despre o noțiune care se definește *în mod situațional*, cu alte cuvinte în raport cu un act juridic concret [25]. În consecință, nicio persoană nu poate fi privată de posibilitatea de a avea calitatea de consumator în raport cu un contract încheiat în afara activității sale profesionale din cauza cunoștințelor sale generale sau a profesiei sale, ci această calitate ar trebui determinată exclusiv prin raportare la o operațiune juridică concretă.

29. Această concluzie nu este infirmată de susținerile Volksbank întemeiate pe spiritul directivei, referitoare în special la diverse considerente din preambulul acesteia [26]. Într-adevăr, analizând directiva din punct de vedere sistematic, reiese că noțiunile de vulnerabilitate și de inferioritate de condiții, referitoare atât la capacitatea de negociere, cât și la nivelul de informare, constituie rațiunea de a fi a directivei, întrucât se pornește de la o realitate în care consumatorul aderă la condiții redactate în prealabil de vânzător sau furnizor, fără a putea exercita o influență asupra conținutului acestora [27]. Totuși, ideile de vulnerabilitate și de inferioritate pe care se întemeiază în general ansamblul de norme privind dreptul de protecție a consumatorilor la nivelul Uniunii [28] nu s-au concretizat în configurația normativă a noțiunii de consumator drept condiții necesare în raport cu definiția sa din dreptul pozitiv. Astfel, nici definiția consumatorului, nici orice altă dispoziție din prezenta directivă nu condiționează calitatea de consumator într-o situație concretă de lipsa de cunoștințe, de dezinformare sau de o poziție de inferioritate efectivă.

30. Astfel, posibilitatea de a contesta în fiecare caz concret calitatea de consumator prin prisma unor elemente privind experiența, studiile, profesia sau chiar inteligența consumatorului ar fi contrară efectului util al directivei. În special, avocații (sau persoanele licențiate în drept, precum și alți vânzători sau furnizori) ar fi lipsiți de protecție în ceea ce privește numeroase aspecte ale circuitului juridic civil al acestora. Astfel cum subliniază guvernul român, chiar în cazul în care nivelul de cunoștințe al persoanei în cauză poate fi comparabil cu cel al împrumutătorului, acest lucru nu influențează echivalența capacității sale de negociere cu a oricărei alte persoane fizice în raport cu un vânzător sau furnizor.

24 — *Ibidem*, punctul 16. În concluzie, Curtea a statuat, la punctul 19, că „reclamantul care a încheiat un contract pentru exercitarea unei activități profesionale neactuale, ci viitoare, nu poate fi calificat drept consumator”. Avocatul general s-a pronunțat în același sens arătând că „[…] tocmai activitatea în cauză – iar nu, insistăm cu privire la acest punct, situația personală anterioară a persoanei în cauză – reprezintă factorul avut în vedere de articolul 13 din Convenția de la Bruxelles pentru reglementarea unui regim specific în domeniul competenței jurisdicționale în raport cu anumite contracte”. Concluziile avocatului general Ruiz-Jarabo Colomer prezentate la 20 februarie 1997, punctul 49.

25 — F. Denkinger, *Der Verbraucherbegriff*, De Gruyter Recht, Berlin, 2007, p. 287 și urm.

26 — În special, considerentele (4)-(6), (8)-(10), (12), (16) și (24).

27 — Hotărârile Asbeek Brusse și de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341, punctul 31) și Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, punctul 39 și jurisprudența citată).

28 — A se vedea în această privință „Programul preliminar al Comunității Economice Europene pentru o politică de protecție și de informare a consumatorului” din 1975 (JO C 92, p. 1) și Decizia Consiliului din 19 mai 1981 privind un al doilea program al Comunității Economice Europene pentru o politică de protecție și de informare a consumatorilor (JO C 133, p. 1).

31. Desigur, în cauza Šiba [29], Curtea a statuat că „avocații dispun de un nivel ridicat de competențe tehnice pe care consumatorii nu le au în mod necesar” [30]. Totuși, aceste considerații se refereau la o situație în care avocatul în cauză, „în cadrul activității sale profesionale, prestează, cu titlu oneros, un serviciu juridic în favoarea unei persoane fizice care acționează în scopuri private” și care, prin urmare, este un vânzător sau furnizor în sensul articolului 2 litera (c) din directivă [31].

32. Totodată, o interpretare precum cea propusă de Volksbank ar avea drept consecință negarea calității de consumator tuturor persoanelor care, la momentul încheierii contractului, au beneficiat de asistență juridică sau profesională de orice tip [32].

33. Pe de altă parte, în ceea ce privește alte domenii de aplicare decât cel al directivei, Curtea nu a reținut importanța cunoștințelor sau a situației concrete a persoanei în cauză atunci când nu era îndeplinită cerința obiectivă conform căreia activitatea desfășurată trebuie să se afle în afara activității profesionale a respectivei persoane. Aceasta a fost situația în cazul Directivei 85/577, cu privire la care Curtea a statuat în Hotărârea Di Pinto că, în situația în care persoana acționează în sfera activităților sale profesionale, lipsa efectivă a cunoștințelor în cazul concret nu afectează calitatea acesteia de vânzător sau furnizor [33].

34. În concluzie, în opinia noastră, noțiunea de consumator, astfel cum este prevăzută la articolul 2 litera (b) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii, trebuie interpretată în sensul că include persoanele fizice care exercită profesia de avocat și care încheie un contract de credit cu o bancă, în cuprinsul căruia este stipulată, în plus, o garanție ipotecară constituită asupra unui imobil proprietate a cabinetului individual de avocat, dacă, în urma examinării elementelor probatorii de care dispune instanța națională, reiese că persoana respectivă a acționat în scopuri aflate în afara sferei sale de activitate profesională.

B – *Noțiunea de consumator în raport cu contractele cu dublu scop*

35. Având în vedere considerațiile anterioare, apreciem că, pentru a oferi un răspuns la prezenta întrebare preliminară, trebuie să analizăm problema așa-ziselor „contracte cu dublu scop”, în special deoarece întrebarea respectivă se referă expres la un contract în care nu este menționat scopul creditului.

36. În acest sens, atât guvernul român, cât și guvernul olandez au subliniat importanța pe care o prezintă Hotărârea Gruber în prezenta cauză pentru determinarea calității de consumator a domnului Costea [34]. La rândul său, Comisia Europeană a subliniat importanța considerentului (17) al Directivei 2011/83 în cuprinsul observațiilor scrise precum și în cadrul ședinței. Atât considerentul respectiv, cât și Hotărârea Gruber se referă, în domenii distincte, la contractele cu dublu scop.

29 — C-537/13, EU:C:2015:14.

30 — *Ibidem*, punctul 23.

31 — *Ibidem*, punctul 24.

32 — În această privință, trebuie amintit că, în Hotărârea Rampion și Godard (C-429/05, EU:C:2007:575, punctul 65), Curtea a statuat că faptul că un consumator este reprezentat de un avocat nu aduce atingere interpretării articolului 11 alineatul (2) din Directiva 87/102/CEE a Consiliului din 22 decembrie 1986 de apropiere a actelor cu putere de lege și a actelor administrative ale statelor membre privind creditul de consum (JO 1987, L 42, p. 48, Ediție specială, 15/vol. 1, p. 252) potrivit căreia această dispoziție poate fi aplicată din oficiu de organul jurisdicțional național.

33 — Astfel, Curtea a reținut că „în mod efectiv, cel mai logic este să se considere că un comerciant normal avizat cunoaște valoarea afacerii sale și a fiecăruia dintre actele necesare pentru vânzarea acesteia, astfel încât, dacă își asumă un angajament, nu o face mod necugetat, exclusiv sub influența efectului de surpriză”, Hotărârea di Pinto (C-361/80, EU:C:1991:118, punctul 18).

34 — Hotărârea Gruber (C-464/01, EU:C:2005:32), pronunțată într-o cauză referitoare la cumpărarea și așezarea unor țigle pe acoperișul unei ferme unde domnul Gruber avea de asemenea locuința familială.

37. Criteriile pentru a stabili dacă un contract face parte din sfera personală sau profesională sunt diferite în Hotărârea Gruber și în Directiva 2011/83. Astfel cum vom arăta în continuare, în opinia noastră, criteriul relevant în circumstanțele din prezenta cauză este cel prevăzut de Directiva 2011/83.

38. În Hotărârea Gruber [35], Curtea a optat pentru o interpretare restrictivă a noțiunii de consumator în situațiile privind contracte cu dublu scop. Interpretarea respectivă privilegiază criteriul marginalității: o persoană nu se poate prevala de normele speciale de competență privind consumatorii, prevăzute de Convenția de la Bruxelles, „cu excepția situației în care uzul profesional este atât de marginal, încât deține un rol nesemnificativ în contextul global al operațiunii în cauză, faptul că aspectul neprofesional predomină fiind irelevant în această privință [36]. Totodată, în acest context, Curtea a reținut că sarcina probei revine persoanei care invocă articolele 13-15 din convenție [37].

39. Având un conținut diferit, considerentul (17) al Directivei 2011/83 optează pentru un criteriu întemeiat pe scopul predominant: „în cazul contractelor cu dublu scop, când contractul este încheiat în scopuri parțial circumscrise activității comerciale și parțial aflate în afara acesteia și dacă scopul comercial este într-atât de limitat, încât nu are o pondere predominantă în contextul general al contractului, respectiva persoană trebuie să fie și ea considerată drept un consumator”.

40. Astfel, în timp ce încadrarea unui contract în sfera personală, conform criteriului marginalității utilizat în Hotărârea Gruber, presupune ca uzul profesional să fie atât de limitat, încât să poată fi considerat irelevant, Directiva 2011/83 optează pentru o soluție mai echilibrată, întemeiată pe criteriului scopului predominant în contextul global al contractului.

41. Conform susținerilor Comisiei Europene din cadrul ședinței orale, aplicarea jurisprudenței Gruber în contextul interpretării directivei trebuie efectuată cu prudență. Într-adevăr, jurisprudența Curții în care este interpretată noțiunea de consumator atât în domeniul articolului 13 din Convenția de la Bruxelles, cât și al articolului 15 din Regulamentul nr. 44/2001 scoate în evidență o abordare restrictivă, luând în considerare, fără îndoială, faptul că aceste dispoziții reprezintă excepții de la regula generală de competență bazată pe domiciliul pârâtului, și, prin urmare, acestea trebuie interpretate în mod strict [38]. Astfel, considerăm că aplicarea restrictivă a noțiunii de consumator în contractele cu dublu scop nu poate fi transpusă, prin analogie, în domeniul normelor specifice privind protecția consumatorilor, precum directiva [39].

42. În plus, diferența de abordare din considerentul (17) al Directivei 2011/83 în raport cu cea adoptată în Hotărârea Gruber nu este întâmplătoare. De fapt, în timpul tratativelor privind prezenta directivă, Parlamentul European a formulat un amendament prin care propunea în mod expres modificarea definiției consumatorului astfel încât să o extindă pentru a include „orice persoană fizică ce […] acționează *în principal* în afara activității sale comerciale, a afacerii, meseriei sau profesiei sale” [40]. În timpul tratativelor ulterioare, Parlamentul European a fost de acord cu menținerea definiției consumatorului, eliminând locuțiunea „în principal”, cu condiția ca în considerentul destinat clarificării definiției în cauză, întemeiat inițial pe Hotărârea Gruber [41], să se înlocuiască cuvântul „marginal” cu „preponderent” [42].

35 — C-464/01, EU:C:2005:32.

36 — Hotărârea Gruber (C-464/01, EU:C:2005:32, punctul 54). Sublinierea noastră.

37 — *Ibidem*, punctul 46.

38 — A se vedea cu titlu de exemplu Hotărârile Shearson Lehman Hutton (C-89/91, EU:C:1993:15, punctul 18) și Gabriel (C-96/00, EU:C:2002:436, punctul 39).

39 — Cu privire la această dezbatere, a se vedea N. Reich, H.-W. Micklitz, P. Rott și K. Tonner, *European Consumer Law*, ediția a doua. Intersentia, 2014, p. 53.

40 — Raportul din 22 februarie 2011 privind Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului în materia drepturilor consumatorilor, Comisia pentru piața internă și protecția consumatorilor, 2011-A7-0038, p. 36, amendamentul nr. 59. Sublinierea noastră.

41 — Documentul nr. 10481/11 al Consiliului din 20 mai 2011, p. 3.

42 — Documentul nr. 11218/11 al Consiliului din 8 iunie 2011, p. 5.

43. În opinia noastră și în lumina diverselor funcții exercitate de noțiunea de consumator în cadrul diferitor acte normative, precum și a concluziei care reiese din lucrările pregătitoare, considerentul (17) al Directivei 2011/83 consacră criteriul obiectului predominant în contextul general al contractului.

44. În ceea ce privește prezenta cauză, precum guvernul român și Comisia, tindem să credem că recurgerea la clarificarea oferită de considerentul (17) al Directivei 2011/83 pentru interpretarea noțiunii de consumator se impune deopotrivă domeniului directivei. Astfel, această constatare este justificată având în vedere scopul comun și legătura explicită dintre cele două instrumente. Într-adevăr, Directiva 2011/83 constituie un act de modificare a directivei [43]. În plus, cele două norme au o formulare cvasiidentică a noțiunii de consumator, singura diferență constând în faptul că, în timp ce directiva face referire doar la „activitatea profesională”, Directiva 2011/83 se referă la „activitatea comercială, afaceri, meserie sau profesie”.

45. Prin urmare, pentru a determina dacă o persoană poate fi considerată consumator în sensul directivei în condițiile în care există indicii conform cărora contractul în cauză are un dublu scop, astfel încât nu este clar că respectivul contract a fost încheiat exclusiv fie cu un scop personal, fie cu un scop profesional, criteriul scopului predominant – dincolo de a constitui un criteriu pur cantitativ [44] – reprezintă un instrument pentru identificarea măsurii în care scopurile profesionale sau neprofesionale predomină în raport cu un anumit contract, prin examinarea ansamblului circumstanțelor contractului în cauză și analiza mijloacelor de probă obiective aflate la dispoziția instanței naționale.

46. Deși atât Comisia Europeană, cât și domnul Costea au arătat în cadrul ședinței că descrierea situației de fapt, prezentată de instanța națională, nu conține niciun element care să permită să se rețină că este vorba despre un contract cu dublu scop, sarcina de a clarifica situația de fapt cu privire la scopul creditului revine instanței de trimitere, prin intermediul elementelor de probă aflate la dispoziția sa, printre care se află, fără îndoială, specificațiile din contract, al căror conținut poate întemeia prezumția că este vorba despre un credit de nevoi personale.

47. Prin urmare, în opinia noastră, în cazul în care instanța națională apreciază că nu reiese cu claritate că un contract a fost încheiat exclusiv fie cu un scop personal, fie cu un scop profesional, contractantul în cauză trebuie calificat drept consumator dacă obiectul profesional nu predomină în contextul general al contractului, având în vedere ansamblul circumstanțelor și aprecierea mijloacelor de probă obiective aflate la dispoziție, a căror evaluare este de competența acestei instanțe.

C – *Raportul dintre contractul principal și contractul accesoriu*

48. În final, trebuie să se stabilească problema eventualelor efecte pe care le-ar putea avea asupra calificării domnului Costea drept consumator circumstanța că executarea contractului principal de credit a fost garantată cu un imobil destinat activității profesionale a împrumutatului.

43 — Directiva 2011/83 înlocuiește Directivele 85/577/CEE și 9/7/CE și modifică Directivele 93/13/CEE și 1999/44/CE. În ceea ce privește Directiva 93/13, deși propunerea Comisiei [COM(2008) 614 final] prevedea o abrogare completă a directivei și integrarea sa în noua directivă, în cele din urmă, Directiva 2011/83 s-a limitat la inserarea în Directiva 93/13, în cadrul articolului 32, a unui nou articol 8a referitor la dispozițiile cele mai stricte pe care le pot transpune statele membre în vederea protecției consumatorilor.

44 — Este evident că, în ceea ce privește aplicarea sa practică, criteriul obiectului preponderent este caracterizat de o anumită complexitate. Cu privire la acest aspect: L. D. Loacker, „Verbraucherverträge mit gemischter Zwecksetzung”, *Juristenzeitung* 68, 2013, p. 234-242.

49. În această privință, atât observațiile prezentate de guvernul român, cât și cele ale Comisiei se concentrează pe lipsa de efecte a contractului de garanție asupra contractului de credit. În timpul ședinței, observațiile menționate anterior, precum și cele ale domnului Costea au evidențiat calitatea de terț al Cabinetului Individual „Costea Ovidiu” în raport cu contractul de credit, subliniind că simplul fapt că un imobil proprietate a respectivului cabinet individual constituie garanția contractului de credit nu implică faptul că acesta devine parte în contractul de credit.

50. În sensul indicat de observațiile prezentate Curții, considerăm că există două raporturi juridice distincte: pe de o parte, cel dintre domnul Costea, ca persoană fizică – în calitate de împrumutat – și bancă, iar pe de altă parte, cel dintre Cabinetul Individual „Costea Ovidiu” – în calitate de garant ipotecar – și bancă. Ambele raporturi juridice trebuie analizate individual, astfel încât cel de al doilea – care, în plus, are un caracter accesoriu – nu are efecte asupra naturii celui dintâi.

51. În această privință, jurisprudența Curții oferă câteva indicații cu privire la raportul dintre contractele care pot fi considerate accesorii și contractele principale aferente, atât în contextul Directivei 85/577, cât și al Regulamentului nr. 44/2001. Astfel, în ceea ce privește directiva menționată, Curtea a reținut în Hotărârea Dietzinger [45] că, având în vedere caracterul accesoriu al contractelor de garanție, prima liniuță a articolului 2 din Directiva 85/577, în care este prevăzută definiția consumatorului, „trebuie interpretată în sensul că un contract de garanție încheiat cu o persoană fizică ce nu acționează în sfera unei activități profesionale este exclus din domeniul de aplicare al directivei în cazul în care prin acesta se garantează restituirea unei datorii a altei persoane care acționează în sfera activității sale profesionale” [46]. Curtea s-a pronunțat în același sens cu ocazia interpretării articolului 15 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001, atunci când a statuat, în Hotărârea Česká spořitelna [47], că respectiva dispoziție „trebuie interpretată în sensul că o persoană fizică ce are legături profesionale strânse cu o societate, precum administrarea acesteia sau deținerea unei participații majoritare în aceasta, nu poate fi considerată consumator în sensul acestei dispoziții atunci când avalizează un bilet la ordin emis pentru garantarea obligațiilor care incumbă acestei societăți în temeiul unui contract referitor la acordarea unui credit” [48].

52. Cu toate acestea, în prezenta cauză ne confruntăm cu situația inversă. Astfel, se poate constata existența eventualului element profesional doar în raport cu contractul accesoriu, întrucât domnul Costea a încheiat contractul de garanție în calitate de reprezentant legal al cabinetului său individual de avocat. Prin urmare și spre deosebire de Hotărârile Dietzinger și Česká spořitelna, în prezenta cauză nu se ridică problema aplicării maximei *accesorium sequitur principale*, în sensul că soarta contractului accesoriu depinde de cea a contractului principal, ci este necesar să se aibă în vedere în mod individual fiecare raport juridic pentru a putea determina diferitele funcții pe care le îndeplinește aceeași persoană. Concret, în prezenta cauză prezintă importanță lămurirea calității domnului Costea în raport cu contractul de credit – care reprezintă contractul principal –, iar nu stabilirea calității sale ca reprezentant legal în contractul de garanție, drept contract accesoriu.

53. Astfel, faptul că domnul Costea a semnat contractul de garanție în calitate de reprezentant al cabinetului sau de avocat nu afectează calitatea de consumator a acestuia în raport cu contractul de credit principal. Dimpotrivă, conform jurisprudenței citate, s-ar putea invoca inclusiv faptul că contractul accesoriu de garanție a fost influențat de contractul principal [49].

45 — C-45/96, EU:C:1998:111.

46 — *Ibidem*, punctul 23. Cu toate acestea, aplicarea principiului *accesorium sequitur principale* nu a fost considerată suficientă pentru a se reține că un contract de garanție încheiat în vederea garantării restituirii unui credit este inclus în domeniul de aplicare al Directivei 87/102, chiar dacă nici garantul, nici beneficiarul creditului nu a acționat în cadrul activității sale profesionale. A se vedea în acest sens Hotărârea Berliner Kindl Brauerei (C-208/98, EU:C:2000:152).

47 — C-419/11, EU:C:2013:165.

48 — *Ibidem*, punctul 40.

49 — Totuși, criteriul caracterului accesoriu drept element necesar pentru determinarea aplicabilității dreptului Uniunii are propriile limite. A se vedea în acest sens Concluziile avocatului general Léger prezentate în cauza Berliner Kindl Brauerei (C-208/98, EU:C:1999:537, punctul 65).

54. În temeiul tuturor considerațiilor anterioare, în opinia noastră, rolul unei persoane fizice de reprezentant legal al cabinetului său individual de avocat la încheierea unui contract accesoriu de garanție nu are efecte asupra calității sale de consumator în raport cu un contract principal de credit.

V – **Concluzie**

55. Pentru toate motivele expuse mai sus, propunem Curții să răspundă la întrebarea preliminară adresată de Judecătoria Oradea după cum urmează:

„Noțiunea de consumator în sensul articolului 2 litera (b) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii trebuie interpretată în sensul că include o persoană fizică ce exercită profesia de avocat și care încheie un contract de credit cu o bancă, în cuprinsul căruia figurează, în mod adițional, o garanție ipotecară constituită asupra unui imobil proprietate a cabinetului individual de avocat, dacă, în urma examinării elementelor probatorii de care dispune instanța națională, reiese că persoana respectivă nu a acționat în scopuri care intră în sfera activității sale profesionale.

În cazul în care instanța națională apreciază că nu reiese cu claritate că un contract a fost încheiat exclusiv fie cu un scop personal, fie cu un scop profesional, contractantul în cauză trebuie calificat drept consumator dacă obiectul profesional nu predomină în contextul general al contractului, având în vedere ansamblul circumstanțelor și aprecierea mijloacelor de probă obiective aflate la dispoziție, a căror evaluare este de competența acestei instanțe.

Rolul unei persoane fizice de reprezentant legal al cabinetului său individual de avocat la încheierea unui contract accesoriu de garanție nu are efecte asupra calității sale de consumator în raport cu un contract principal de credit.”